

کاربرد داده آزاد در نظام آماری مدرن

مقوله آمار رسمی در جهان دارای یک نظام بین‌المللی است که سازمان‌های مرجع بین‌المللی در آن نقش محوری دارند. یکی از مهمترین مولفه‌ها در عملکرد بهینه این نظام، هماهنگی میان اجزا تشکیل دهنده آن است. وجود استانداردهای پذیرفته شده و یکسان بین‌المللی در قالب تعاریف، مفاهیم، طبقه‌بندی‌ها و روش‌های آماری که به عنوان اصل دهم از اصول بنیادین آمار رسمی نیز مطرح و مورد تاکید قرار گرفته است، باعث خواهد شد تا هماهنگی، انسجام و کارایی نظام‌های آماری افزایش یابد. اهمیت این موضوع به ویژه در بیست سال گذشته و با توجه به گسترش سریع تکنولوژی و دانش در جنبه‌های مختلف آمار رسمی باعث شد تا مجموعه استانداردهای جامع‌تر یا کلی‌تری نسبت به استانداردهای تخصصی موجود تهیه و تدوین شوند تا ضمن پوشش استانداردهای تخصصی، دیگر جنبه‌ها و موضوعات مطرح در آمار رسمی را نیز شامل شود. یکی از چالش‌های اساسی که طی سال‌های گذشته سازمان‌های آماری با آن روبه‌رو هستند موضوع پدیدار شدن منابع داده جدید است. همچنین پیچیده‌تر شدن ساختار جوامع نیز روز به روز، دریافت داده از پاسخگویان را دشوارتر کرده است بنابراین پیدا کردن منابع جدید داده و نیز استفاده از شیوه‌های جدیدتر گردآوری یا تکمیل و اعتبارسنجی داده‌ها، متناسب با پیشرفت تکنولوژی برای کاهش بار پاسخگویی، به شدت احساس شده و لذا این مولفه به عنوان یک مولفه کلیدی در مدرن‌سازی مطرح شده است. یکی از این منابع داده‌ای جدید، داده آزاد است. استفاده از داده آزاد در تولید آمار می‌تواند ضمن افزایش سرعت و کیفیت آمارها، منجر به کاهش شدید هزینه‌ها نیز شود. در یک سازمان آماری مدرن باید زمینه‌های قانونی، دستورالعمل‌ها، روش‌های فنی و ابزارهای مناسب برای استفاده از این نوع داده‌ها وجود داشته باشد. این نوع منابع جدید داده‌ای به ویژه اگر با سایر روش‌های آمارگیری ترکیب شوند، گامی بزرگ و روبه‌جلو به سوی مدرن‌سازی تولید آمار در بُعد روش‌های گردآوری داده به وجود خواهند آورد.

امکان استفاده از داده‌های باز در نظام آمار رسمی مدرن در سال‌های گذشته به ویژه از سال ۲۰۱۳ مورد بحث مجامع علمی قرار گرفت. همچنین این موضوع در سال ۲۰۱۷ برای نخستین بار به طور رسمی در مجمع جهانی داده سازمان ملل در کیپ تاون مطرح شد. در راهبرد دوم از مجموعه راهبردهای شش‌گانه مصوب این مجمع که به اقدامات جهانی برای توسعه پایدار داده‌ها مشهور شده و مورد تایید کمیسیون آمار سازمان ملل نیز قرار گرفته‌اند، به چند اقدام در خصوص داده‌های آزاد اشاره شده است، این اقدام‌ها شامل «روش‌های بازنگری اصول اساسی آمار رسمی برای گنجاندن جنبه‌های مربوط به داده‌های آزاد»، «شناسایی روش‌هایی برای حمایت نظام‌های ملی آمار از موضوع داده‌های آزاد مطابق با اصول اساسی آمار رسمی» و «تشویق سازمان‌های ملی آمار برای پذیرش دستورالعمل‌های مربوط به داده‌های آزاد و اطمینان از بهره‌مندی کاربران از مزایای آن» هستند. بر همین اساس موضوع داده‌های آزاد در دستورکار نشست چهل و نهم کمیسیون سازمان ملل، سال ۲۰۱۸، قرار گرفت و سازمان‌های ملی آمار توصیه شدند تا ضمن فراهم آوردن قوانین و دستورالعمل‌های لازم، منطبق بر اصول بنیادین آمار (به ویژه اصول ۶، ۳، ۱ و ۷)، امکانات و بسترهای فنی مورد نیاز را برای بهره‌گیری کاربران از این نوع داده‌ها فراهم آورند.

در مرکز آمار ایران نیز با هدف معرفی و ترویج استفاده از این منبع ارزشمند، مطالعات مربوط به شناخت و تدوین تعریف استاندارد داده آزاد انجام شده و همزمان با روز ملی استاندارد، همایشی با محتوای تعریف، ابعاد داده آزاد و کاربردهای آن همراه با آرایه فیلم آموزشی و بروشور معرفی داده آزاد برگزار شده است.